

Sygn. akt III AUa 214/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski
Sędziowie:	SSA Małgorzata Węgrzynowska - Czajewska SSA Maciej Piankowski (spr.)
Protokolant:	stażysta Katarzyna Pankowska

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2013 r. w Gdańsku

sprawy W. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o wysokość kapitału początkowego

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 17 grudnia 2012 r., sygn. akt IV U 1475/12

1. oddala apelację,
2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. na rzecz W. S. kwotę 120 (sto dwadzieścia 00/100) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 214/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczony W. S. odwołał się od decyzji pozwanego organu rentowego - Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. z dnia 13.07.2012 r., którą ponownie ustalono kapitał początkowy. Do ustalenia wartości kapitału przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 1.01.1988 r. do 31.12.1997 r.; WWPW wyniósł 114,58%, zaś podstawa wymiaru 1.398,90 zł. Do okresów ubezpieczenia uwzględniono 30 lat, 2 miesiące i 19 dni okresów składkowych oraz 3 dni okresów nieskładkowych. Dzień 01.03.1979 r. nie został uwzględniony jako nieobecność nieusprawiedliwiona. Nowo ustalona wysokość kapitału początkowego na dzień 01.01.1999 r. wyniosła 169.354,79 zł.

Ubezpieczony wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez ustalenie kapitału początkowego w wysokości wynikającej z decyzji z dnia 24.04.2007 r. oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Ubezpieczony zarzucił naruszenie art. 173-174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS poprzez ponowne naliczenie kapitału początkowego mimo braku wniosku ubezpieczonego i obniżenie kapitału. W uzasadnieniu odwołania wskazano, że pierwotnie wysokość kapitału początkowego została ustalona decyzją z dnia 24.04.2007 r.; nie była ona zaskarżona, jako prawidłowa. Aktualnie pozwany, mimo braku wniosku, dokonał ponownego ustalania wysokości kapitału w sposób powodujący jego obniżenie poprzez przyjęcie niższych niż uprzednio kwot wynagrodzeń oraz wyłączenia dnia 01.03.1979 r. jako nieobecności nieusprawiedliwionej mimo braku takowego zapisu w świadectwie pracy. Pozwany nie uzasadnił zmiany swoich wyliczeń, które należy uznać za sprzeczne z podstawowymi zasadami postępowania administracyjnego.

Pozwany organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania i przedstawił wyliczenie kapitału początkowego ubezpieczonego w pierwotnej decyzji z dnia 24.04.2007 r. i obniżającej tą wysokość zaskarżonej decyzji z dnia 13.07.2012 r., nie odnosząc się do podstaw jej wydania.

Na zarządzenia Sądu Okręgowego w pismach procesowych z dnia 05.10.2012 r. (k. 19-20) i 28.11.2012 r. (k. 40-41) organ rentowy wyjaśnił, że przeliczenia kapitału początkowego ubezpieczonego dokonano z urzędu, w związku ze złożeniem przez ubezpieczonego wniosku o emeryturę, wobec odmiennej weryfikacji posiadanych dotychczas dokumentów – kart wynagrodzeń z lat 1979-1991. W decyzji z dnia 24.04.2007 r. do ustalenia podstawy wymiaru kapitału zostały przyjęte składniki wynagrodzeń z w/wym. list, które nie wiadomo czego dotyczą i czy stanowiły podstawę wymiaru składek (opisane jako rp, społ. prz. bądź w ogóle bez opisu). W nowo wydanej decyzji do ustalenia wysokości kapitału przyjęto jedynie czytelne składniki wynagrodzeń, które stanowiły podstawę wymiaru składek. Odnosząc się natomiast do drugiej kwestii organ rentowy zwrócił uwagę, że na karcie wynagrodzeń z 1979 r. zostało wykazane 8 godzin nieobecności nieusprawiedliwionej; Wydział z urzędu przyjął to jako dzień 1.03.1979 r.

Ubezpieczony w piśmie procesowym z dnia 23.10.2012 r. (k. 24-25) podtrzymał zarzuty i wnioski odwołania, a nadto stwierdził, że zaskarżona decyzja została wydana w oparciu o art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w wyniku ponownej, odmiennej oceny tych samych dokumentów. Przepis ten wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.02.2012 r. (K 5/11) został uznany za niekonstytucyjny. Ubezpieczony przyznał wprawdzie, że dotyczy on ustalania prawa do świadczenia, niemniej kwestia wysokości kapitału początkowego jest elementem składowym wysokości emerytury i ponowne jej ustalenie w sposób przyjęty w zaskarżonej decyzji doprowadzi do nieuzasadnionego zaniżenia świadczenia emerytalnego. Również Sąd Najwyższy w szeregu orzeczeń negatywnie wypowiedział się w przedmiocie możliwości odmiennej oceny dowodów po wydaniu prawomocnej decyzji, w sytuacji gdy w sprawie nie przedłożono nowych dowodów bądź nie pojawiły się nowe okoliczności mające wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość (wyroki z dnia 05.06.2003 r., III UZP 5/03; z 28.01.2004 r., II UK 228/03; z 21.09.2010 r., III UK 94/09). W niniejszej sprawie nie wystąpiły żadne nowe dowody i okoliczności za okres, za który organ rentowy dokonał ponownego przeliczenia kapitału początkowego ubezpieczonego.

W piśmie procesowym z dnia 07.11.2012 r. (k. 29) pozwany podniósł, że kapitał początkowy nie jest świadczeniem tylko elementem obliczania wysokości emerytury i do czasu ustalenia wysokości tej emerytury podlega weryfikacji.

W dalszym toku postępowania strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 17.12.2012 r. Sąd Okręgowy w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał pozwanemu ustalić na dzień 01.01.1999 r. kapitał początkowy ubezpieczonego w kwocie 184.503,11 zł, tj. w kwocie obliczonej decyzją z dnia 24.04.2007 r. (pkt 1) oraz zasądził od pozwanego na rzecz ubezpieczonego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach i rozważaniach.

Decyzją z dnia 24.04.2007 r. pozwany ustalił dla ubezpieczonego kapitał początkowy na dzień 01.01.1999 r. na kwotę 184.503,11 zł. Do ustalenia wartości kapitału przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1985 r. do 31.12.1994 r.; wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 129,92%, zaś przy jego pomnożeniu przez kwotę bazową 1.220,89 zł podstawa wymiaru wyniosła 1.586,18 zł. Do okresów ubezpieczenia uwzględniono z kolei 3 dni okresów nieskładkowych oraz 30 lat, 2 miesiące i 19 dni okresów składkowych, do których zaliczono m.in. cały okres zatrudnienia ubezpieczonego w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...).

Przy ustalaniu kapitału początkowego pozwany dysponował m.in. dokumentacją płacową z okresu zatrudnienia ubezpieczonego w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) – kartami wynagrodzeń z lat 1979-1991.

Ubezpieczony nie złożył odwołania od powyższej decyzji.

Wobec złożenia przez ubezpieczonego wniosku o emeryturę pozwany dokonał z urzędu ponownej weryfikacji posiadanych już dokumentów na okoliczność stażu ubezpieczeniowego i wysokości podstawy wymiaru składek. Weryfikacji poddano m.in. karty wynagrodzeń z okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) z lat 1979-1991. Organ rentowy odmiennie ocenił zawartość dokumentacji uznając, że część składników wynagrodzenia – nieczytelnych bądź nieopisanych – została nieuzasadnienie wliczona do podstawy wymiaru kapitału początkowego ustalonego decyzją z dnia 24.04.2007 r. Nadto pozwany ustalił, że na karcie płac za 1979 r. zostało wykazane 8 godzin nieobecności nieusprawiedliwionej.

Ubezpieczony nie składał żadnych nowych dokumentów na okoliczność zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) ani w sprawie nie pojawiły się nowe okoliczności mające wpływ na wysokość kapitału początkowego.

W efekcie dokonanej z urzędu weryfikacji pozwany wydał w dniu 13.07.2012 r. zaskarżoną decyzję ponownie ustalając kapitał początkowy ubezpieczonego na dzień 01.01.1999 r. na kwotę 169.354,79 zł. Do ustalenia wartości kapitału przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych, tj. od 01.01.1988 r. do 31.12.1997 r., jako najkorzystniejszych po zmianie wysokości wynagrodzeń przyjętych z lat 1979-1991. WWPW wyniósł 114,58%, zaś przy jego pomnożeniu przez kwotę bazową 1.220,89 zł podstawa wymiaru wyniosła 1.398,90 zł. Do okresów ubezpieczenia uwzględniono 30 lat, 2 miesiące i 19 dni okresów składkowych oraz 3 dni okresów nieskładkowych. Dzień 01.03.1979 r. nie został uwzględniony jako nieobecność nieusprawiedliwiona.

Sąd Okręgowy stwierdził, że powyższy stan faktyczny był bezsporny i wynikał z przedłożonych dokumentów znajdujących się w aktach rentowych i pozyskanych przez ten Sąd w toku postępowania. Nie były one kwestionowane przez żadną ze stron postępowania i jako jasne, logiczne i wzajemnie się uzupełniające stanowiły dla Sądu Okręgowego miarodajny materiał dowodowy sprawy.

Pozwany nie kwestionował, że zaskarżona decyzja z dnia 13.07.2012 r., ponownie ustalająca kapitał początkowy ubezpieczonego w niższej wysokości, została wydana w efekcie ponownej analizy materiału dowodowego – kart wynagrodzeń ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) z lat 1979-1991. Dokumentacja ta była w posiadaniu pozwanego w momencie pierwotnego ustalenia kapitału początkowego, co miało miejsce prawomocną decyzją z dnia 24.04.2007 r. Bezspornym było także, że aktualnie składając wniosek o emeryturę ubezpieczony nie przedłożył żadnych nowych dowodów z okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) ani w sprawie nie ujawniono nowych okoliczności istniejących przed wydaniem tej decyzji.

Istotą sporu było jedynie, czy organ rentowy – w świetle ustalonego stanu faktycznego, tj. gdy w sprawie nie pojawiły się żadne nowe dowody ani okoliczności mające wpływ na wysokość kapitału początkowego ze spornego okresu – był uprawniony do ponownej analizy posiadanych i ocenionych już uprzednio dokumentów.

W ocenie Sądu Okręgowego zaskarżona decyzja była nieuprawniona. Kwestię ponownego ustalania kapitału początkowego reguluje art. 175 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z

2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) w myśl którego ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114.

Zgodnie zaś z art. 114 ust. 1, prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Z kolei przepis art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej stanowił, że przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. Obecnie przepis art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej już nie obowiązuje – utracił moc w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.02.2012 r., K 5/11 (Dz. U. poz. 251), zgodnie z którym wymieniony wyżej przepis został uznany za niekonstytucyjny, jako niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust.1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Cytowany wyżej przepis utracił moc w dacie promulgacji powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego w Dzienniku Ustaw, tj. z dniem 08.03.2012 r.

W ocenie Sądu Okręgowego nie może ulegać wątpliwości, że art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej stanowił podstawę prawną wydania zaskarżonej decyzji. Nie znajduje uzasadnienia prawnego stanowisko pozwanego, że kapitał początkowy nie stanowi świadczenia, lecz jego element i może być dowolnie zmieniany do czasu przyznania świadczenia emerytalnego. Przepis art. 175 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przy ponownym ustalaniu kapitału początkowego wprost odsyła do tożsamyh zasad jakie obowiązują przy ustalaniu świadczeń emerytalno-rentowych. Stosownie do art. 175 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego uzależnione zostało od stwierdzenia, iż zaszły okoliczności określone w art. 114 tej ustawy, to jest w przypadku przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności, istniejących przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość (wyrok SA w Warszawie z dnia 24.01.2008 r., III AUa 1199/2007). Analogicznie zastosowanie znajdzie zatem i przepis art. 114 ust. 1a ustawy, którego należało upatrywać jako podstawę wydania zaskarżonej decyzji, a który w dacie jej wydania był już przepisem nieobowiązującym jako niezgodnym z konstytucją.

Organ rentowy przyznał, że ponowne ustalenie kapitału początkowego ubezpieczonego zostało dokonane na podstawie subiektywnej, odmiennej oceny tego samego materiału dowodowego (kart wynagrodzeń z lat 1979-1991). Ubezpieczony nie składał wniosku o ponowne ustalenie kapitału ani nie przedłożył nowych dowodów z przedmiotowego okresu nakazujących odmiennie ocenić zawarte w przedmiotowej dokumentacji informacje. W sprawie nie pojawiły się również nowe okoliczności, zewnętrzne, które stanowiłyby ku temu podstawę.

Pomijając kwestię niekonstytucyjności art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na szereg dalszych orzeczeń Sądu Najwyższego w przedmiocie nieuprawnionej praktyki w stosowaniu tego przepisu. W orzeczeniu z dnia 05.04.2011 r. (III UK 91/2010) Sąd Najwyższy ocenił, że z zawartego w art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS odesłania do odpowiedniego stosowania art. 114 ust. 1 ustawy wynika jednoznacznie, że zawarte w art. 114 ust. 1a ustawy określenie „przedłożone dowody” oznacza nowe dowody w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy, a to z kolei jest równoznaczne z uznaniem, że w sytuacji gdy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej prawo do emerytury, nie przedstawiono nowych dowodów, istniejących przed dniem wydania tej decyzji a nieznanymi w tym dniu organowi rentowemu, to organ rentowy nie może z urzędu wszcząć postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń w trybie art. 114 ust. 1a w związku z ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Odmienne interpretacja tego przepisu, a mianowicie przyjęcie, że przepis ten nawet po upływie wielu lat, przyznaje organowi rentowemu kompetencję do wszczęcia postępowania z urzędu wyłącznie w oparciu o odmienną ocenę wcześniej przedłożonych dowodów narusza zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Z kolei w wyroku z dnia 30.01.2008 r. (I UK 195/2007) Sąd Najwyższy wskazał, że w sytuacji, gdy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej prawo do emerytury, nie przedstawiono nowych dowodów ani nie ujawniono nieuwzględnionych poprzednio okoliczności a uznane poprzednio za wiarygodne dowody dawały podstawę

do przyznania tego prawa, organ rentowy nie może z urzędu wszcząć postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zdaniem Sądu Okręgowego, analogicznie należało ocenić kwestię wysokości świadczenia, które raz ustalone na podstawie konkretnego dokumentu, ocenionego przez organ rentowy, nie może ulegać zmiennie tylko z tego powodu, że po znacznym (jak w niniejszym przypadku) upływie czasu organ rentowy uznał, że ocenia ta była błędna. Nawet jeśli faktycznie miało to miejsce błąd organu rentowego nie może rzutować na prawomocne ustalone uprawnienia ubezpieczonego, w tym wypadku prawo do ustalenia kapitału początkowego w określonej wysokości. Nadto, kwestia wysokości kapitału początkowego, jest elementem świadczenia emerytalnego, jego zmiana podlega tożsamym zasadom i obostrzeniom jak to świadczenie.

Konsekwencją utraty mocy obowiązującej art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej, który stanowił podstawę prawną wydania decyzji jest konieczność uwzględnienia odwołania od tej decyzji polegającego na zmianie zaskarżonego rozstrzygnięcia. Utrzymywanie w obrocie prawnym decyzji administracyjnej wydanej w oparciu o przepis, który następnie utracił moc obowiązującą wskutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego, byłoby sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Organy administracji publicznej pozbawione są możliwości wydania decyzji merytorycznie rozstrzygającej sprawę, jeśli przepis prawa materialnego, który mógłby stanowić materialnoprawną podstawę rozstrzygnięcia został uznany za niezgodny z Konstytucją i utracił moc obowiązującą (por. wyrok NSA w Warszawie z dnia 18.02.2009 r., II OSK 1369/08, LEX nr 485188). Analogiczne rozwiązanie dotyczy sytuacji, która wystąpiła w niniejszej sprawie, tj. utraty mocy obowiązującej przepisu prawnego już po wydaniu decyzji przez organ administracji publicznej (organ rentowy). Utrata mocy obowiązującej przepisu stanowi usunięcie swoistej patologii normatywnej, a co za tym idzie - przywrócenie stanu spójności i niesprzeczności systemu prawa. Stosowanie - w świetle powyższego - przepisu uznanego za niekonstytucyjny do oceny prawnej stanów faktycznych zaistniałych przed dniem utraty jego mocy obowiązującej oznaczałoby powrót do owych „patologicznych przepisów” i jako takie jest niedopuszczalne (analogiczny pogląd wyraził Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 10.01.2008 r., III SA/Wa 1814/07, LEX nr 326365). Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja – jako wydana na podstawie przepisu prawnego, który następnie utracił moc obowiązującą jako niekonstytucyjny – podlegała zmianie. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał pozwanemu ustalić na dzień 1.01.1999 r. kapitał początkowy ubezpieczonego w kwocie 184.503,11 zł, tj. w kwocie ustalonej decyzją z dnia 24.04.2007 r., o czym orzeczono w 1 punkcie wyroku. O kosztach postępowania orzeczono w 2 punkcie wyroku z uwzględnieniem zasady odpowiedzialności stron za wynik postępowania (art. 98 k.p.c.), stosowanie do § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Apelację od powyższego orzeczenia wywiódł pozwany organ rentowy, który zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 173, art. 174 i art. 175 oraz art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez zmianę zaskarżonej decyzji i nakazanie pozwanemu ustalić na dzień 01.01.1999 r. kapitał początkowy ubezpieczonego w kwocie 184.503,11 zł, tj. w kwocie obliczonej decyzją z dnia 24.04.2007 r.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości.

Uzasadniając apelację pozwany podał, że wobec złożenia przez ubezpieczonego wniosku o emeryturę z dnia 23.05.2012 r. pozwany z urzędu zweryfikował dokumenty i przeliczył kapitał początkowy wydając decyzję o ponownym jego ustaleniu. Przy każdym wniosku o emeryturę każdorazowo podlega sprawdzeniu prawidłowość obliczenia kapitału początkowego - z uwzględnieniem zmiany przepisów, zaistniałych po dniu wydania decyzji o ustaleniu kapitału początkowego. W ocenie pozwanego w zaskarżonym wyroku błędnie potraktowano kapitał początkowy jako świadczenie mające indywidualny byt, które podlega weryfikacji tożsamej do świadczenia emerytalnego wywodząc to z art. 175 ust. 4 w/w ustawy. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu wskazuje, że art. 175 ust. 4 wprost odsyła do zasad obowiązujących przy ustalaniu świadczeń emerytalno-rentowych. Tymczasem w przepisie tym ustawodawca posłużył się sformułowaniem „ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114”, co należy rozumieć, że wysokość kapitału początkowego może być ustalana każdorazowo przy każdym wniosku o emeryturę. Jednocześnie należy mieć na uwadze fakt, że kapitał początkowy nie stanowi świadczenia samoistnego, lecz jego element i może być dowolnie zmieniany do czasu przyznania świadczenia emerytalnego.

Ponadto Sąd Okręgowy błędnie wywiódł, że pozwany działał w warunkach art. 114 ust. 1a w/w ustawy, który wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.02.2012 r., K 5/11 uznany został za niekonstytucyjny.

W ocenie apelującego jest to błędne założenie, gdyż kapitał początkowy nie jest świadczeniem, a jedynie elementem obliczenia wysokości emerytury i podlega on każdorazowo weryfikacji przy jej ustalaniu.

Ubezpieczony wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Uzasadniając powyższe wnioski ubezpieczony podał, że decyzją z dnia 24.04.2007 r. pozwany wyliczył kapitał początkowy na podstawie wniosku ubezpieczonego. Ubezpieczony nie złożył odwołania od ww. decyzji ponieważ według niego decyzja była zgodna z przepisami prawa i zawierała prawidłowe wyliczenie kapitału początkowego.

Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że kwestie ponownego ustalenia reguluje art. 175 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w myśl którego ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114 ustawy. Zgodnie z art. 114 ust. 1 ustawy - prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Pozwany nie przedstawił nowych dowodów ani okoliczności, uzasadniających przeliczenie kapitału początkowego, ograniczając się jedynie do stwierdzenia w apelacji, że kapitał początkowy nie jest świadczeniem samoistnym, lecz jego elementem i może być dowolnie zmieniany do czasu przyznania świadczenia emerytalnego. Błędne jest stanowisko organu, że kapitał początkowy podlega każdorazowo weryfikacji przy ustalaniu świadczenia emerytalnego. W przypadku ubezpieczonego taka interpretacja przepisów doprowadziła do obniżenia wysokości kapitału początkowego bez wykazania przez organ rentowy zasadności przesłanek jego obniżenia i bez przedstawienia dowodów, z których wynikałaby zasadność wzruszenia ostatecznej [pierwszej] decyzji o ustaleniu wysokości kapitału początkowego. Pozwany lakonicznie stwierdził, że Sąd błędnie wywiódł, że organ rentowy działał w warunkach przepisu art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który wyrokiem TK z dnia 28.02.2012 r., K 5/11 uznany został za niekonstytucyjny. Brak uzasadnienia tego zarzutu sprawia, że można stwierdzić, że organ rentowy złożył apelację, jedynie w celu przedłużenia postępowania w przedmiotowej sprawie, ponieważ brak wyводу prawnego na ww. temat sprawia, że ubezpieczony nie ma możliwości odniesienia się do ww. zarzutu. W związku z tym zostaje naruszona zasada kontrydiktoryjności w postępowaniu sądowym, ponieważ strona nie ma możliwości wyczerpującego zajęcia stanowiska w tej sprawie i jest zmuszona do domyslenia się co organ rentowy miał na myśli, zarzucając wyrokowi Sądu błędną interpretację przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd Okręgowy prawidłowo stwierdził, że przepis art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej był podstawą prawną wydania zaskarżonej decyzji. W konsekwencji należy stwierdzić, że ze względu na brak możliwości

dowolnego zmieniania wysokości kapitału początkowego [działanie organu rentowego jest ograniczone przedłożeniem nowych dowodów lub ujawnieniem nowych okoliczności], oparcie zaskarżonej decyzji na niekonstytucyjnym przepisie ustawy, czyni tę decyzję wadliwą w sytuacji, kiedy organ rentowy nie wykazał w toku postępowania, że zaszły nowe okoliczności ani, że pojawiły się nowe dowody. Ubezpieczony kwestionował sposób wyliczenia kapitału początkowego wynikający z pisma organu rentowego z dnia 02.10.2012 r. Pozwany w toku postępowania przyznał, że ponowne wyliczenie kapitału początkowego zostało dokonane na podstawie subiektywnej, odmiennej oceny tego samego materiału dowodowego. Organ przyznał tym samym, że nie pojawiły się nowe dowody, ani nowe okoliczności uzasadniające ponowne wyliczenie kapitału początkowego. W prowadzonym postępowaniu sądowym przed Sądem I instancji organ rentowy także takich dowodów nie przedłożył, a także nie wskazał na żadne okoliczności, uzasadniające zmianę ostatecznej decyzji o zmianie kapitału początkowego. Słusznie zatem stwierdził Sąd Okręgowy, że przyjęcie, że przepis art. 114 ust. 1a ustawy przyznaje nawet po upływie lat kompetencję organowi rentowemu do wszczęcia postępowania z urzędu wyłącznie w oparciu o odmienną ocenę wcześniej przedłożonych dowodów, narusza zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przezeń prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP. Słusznie wskazał Sąd, że raz ustalone świadczenie na podstawie konkretnego dokumentu, ocenionego przez organ rentowy, nie może ulegać zmianie tylko z tego powodu, iż po znacznym [jak w przypadku ubezpieczonego] upływie czasu organ rentowy uznał, że ocena ta była błędna. Kwestia bowiem wysokości kapitału początkowego jest elementem świadczenia emerytalnego, jego zmiana podlega tożsamym zasadom i obostrzeniom jak to świadczenie. Decyzja z 2007 r. jest decyzją ostateczną. W związku z tym, że organ wydał ponownie decyzję o ustaleniu kapitału początkowego, na podstawie niekonstytucyjnego przepisu, zasadne było wyeliminowanie tejże decyzji z obrotu prawnego. Art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej utracił moc obowiązującą wskutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.02.2012 r., z którego wynika, że: art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasadnie Sąd Okręgowy powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 05.06.2003 r., sygn. akt III UZP 5/03 (OSNP nr 18/2003, poz. 442; zob. też J. Kuźniar, Ponowne ustalenie prawa do świadczeń emerytalno-rentowych, PiZS, 2004, nr 6, s. 26). W niniejszej sprawie nie miało miejsce ujawnienie nowych okoliczności ani nowych dowodów a mimo to organ rentowy wyliczył ponownie kapitał początkowy w wysokości niższej niż w ostatecznej decyzji z 2007 r. Nawiązując do uchwały z 05.06.2003 r., UZP 5/03, Sąd Najwyższy w wyroku z 28.01.2004 r., II UK 228/03, podzielił pogląd o niedopuszczalności ponownego ustalenia prawa do świadczeń tylko z tej przyczyny, że organ rentowy w wyniku ponownej oceny dowodu uzna go za niewiarygodny lub też poweźmie wątpliwość co do jego wiarygodności i przeprowadzi postępowanie dowodowe w celu ponownego sprawdzenia stwierdzonych tym dowodem okoliczności (OSP nr 10/2006, poz. 118). Zatem słusznie Sąd I instancji zajął analogiczne stanowisko w tej kwestii także w sprawie ponownego wyliczenia kapitału początkowego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, jeżeli uzasadnienie orzeczenia pierwszoinstancyjnego, sporządzonego zgodnie z wymaganiami art. 328 § 2 k.p.c. spotyka się z pełną akceptacją sądu drugiej instancji, to wystarczy, że da on temu wyraz w treści uzasadnienia swego orzeczenia, bez powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych i wnioskowań prawniczych zawartych w motywach zaskarżonego wyroku.

Odnosząc się szczegółowo do zarzutów apelacji stwierdzić należy, że zarzuty te nie są zasadne.

W szczególności zarzut naruszenia art. 173, art. 174 oraz art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227) jest chybiony i nie może spowodować zmiany zaskarżonego wyroku.

Pewna trudność w odczytaniu intencji apelującego wynika stąd, że zarzucono naruszenie art. 173 cyt. ustawy, który składa się z 10 ustępów, art. 174 ustawy składa się z 16 ustępów, zaś art. 175 został złożony z 6 ustępów. Pozwany

organ rentowy nie określił, który z ustępów wskazanych artykułów został błędnie wyłożony przez Sąd I instancji. Niemniej jednak powiązanie w apelacji powyższych przepisów z art. 114 ustawy (również bez wskazania ustępu tego artykułu) musi prowadzić do wniosku, że apelującemu chodziło zapewne o błędną wykładnię art. 175 ust. 4 ustawy. Zgodnie bowiem z tym przepisem, ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114 ustawy. Biorąc zaś pod uwagę treść zaskarżonej decyzji i podnoszone przez organ rentowy - w postępowaniu pierwszoinstancyjnym – argumenty należy stwierdzić, że apelującemu chodzi zapewne o błędną wykładnię ust. 1 lub ust. 1a artykułu 114 ustawy.

Trzeba zatem powtórzyć, że według art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, **wysokość świadczeń** ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na ich wysokość.

Nie może budzić wątpliwości, że organ rentowy nie może powoływać się na art. 114 ust. 1a cyt. ustawy, jako podstawę wznowienia postępowania w sprawie błędnie ustalonej wysokości kapitału początkowego. Przepis ten bowiem został wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 28.02.2012 r. (K 5/12) uznany za niezgodny z Konstytucją i utracił moc obowiązującą z dniem 08.03.2012 r.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia.

Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytuowanego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21.11.2008 r., V Co 43/08, LEX nr 564856; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21.11.2006 r., II PK 42/06, LEX nr 950622).

Z tych względów organ rentowy nie miał podstaw do zastosowania art. 114 ust. 1a cyt. ustawy.

Natomiast odnosząc się do możliwości wydania zaskarżonej decyzji na podstawie art. 114 ust. 1 cyt. ustawy, zgodnie z brzmieniem tego przepisu - wysokość świadczenia mogła być ponownie ustalona na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, ale tylko wówczas, gdy po uprawomocnieniu się poprzednio wydanej w tym samym zakresie decyzji, zostałyby przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na wysokość świadczenia.

Zatem, przesłanką ponownej oceny uprawnień ubezpieczonych są „nowe dowody” i „ujawnione okoliczności” istniejące przed podjęciem decyzji organu rentowego mające wpływ na wysokość świadczenia.

W uchwale siedmiu sędziów z dnia 05.06.2003 r., III UZP 5/03, Sąd Najwyższy stwierdził, że odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku o świadczenie, przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie, nie jest już okolicznością uzasadniającą wszczęcie z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 cyt. ustawy. Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w zacytowanej uchwale, odnosząc je odpowiednio do kwestii ustalenia wysokości świadczenia.

Warunkiem ponownego ustalenia wysokości świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 nie jest ujawnienie nowych okoliczności, lecz takich, które istniały przed wydaniem decyzji, a - jako nieznanne - nie zostały przez organ rentowy uwzględnione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 05.08.1989 r., II UKN 231/99 - OSNAPiUS 2000 r., nr 19, poz. 734).

Oznacza to, że nieprzedstawienie nowych dowodów lub nieujawnienie okoliczności, z których wynika, że wysokość świadczenia została zawyżona nie daje podstaw do „wznowienia postępowania” (ponownego ustalenia wysokości świadczenia) w trybie art. 114 ust. 1 cyt. ustawy. Podobny pogląd został wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 18.02.2003 r., II UK 146/02 (LEX nr 1232697), w którym powołano się także na stanowisko Sądu Najwyższego

zawarte w wyroku z dnia 05.10.1994 r. (OSNAPiUS 1995 r., nr 5, poz. 58) według którego zasadę ochrony osób, które nabyły prawa w dobrej wierze należy rozumieć w ten sposób, że uchybienia organu administracji nie mogą powodować ujemnych następstw dla obywatela działającego w dobrej wierze.

Sąd Apelacyjny podziela powyższe stanowisko.

Z art. 175 ust. 4 w związku z art. 114 ust. 1 cyt. ustawy jednoznacznie wynika, że do wznowienia postępowania w sprawie ustalenia wysokości kapitału początkowego wymagane jest ujawnienie okoliczności nieznanymi organowi rentowemu w chwili orzekania, ale istniejących przed wydaniem decyzji. Chodzi zatem o takie okoliczności, które nie były znane organowi rentowemu w chwili orzekania o wysokości kapitału początkowego a nie takie, które zostały przedłożone wprawdzie organowi rentowemu w chwili orzekania o wysokości kapitału, a nie zostały uwzględnione.

W niniejszej sprawie późniejsza, ponowna ocena tych samych dowodów, doprowadziła organ rentowy do wyprowadzenia odmiennych wniosków. Organ rentowy nie mógł jednak w oparciu o wskazywane przez siebie przepisy wydać zaskarżonej decyzji dokonując odmiennych ustaleń, gdyż nie zostały spełnione warunki przewidziane przez art. 114 ust. 1 cyt. ustawy, który to przepis miał w sprawie zastosowanie zgodnie z dyspozycją art. 175 ust. 4 tej ustawy.

Jeżeli dokumentacja płacowa ubezpieczonego budziła wątpliwości organu rentowego, to niejasne i wątpliwe kwestie z tym związane mógł wyjaśnić w toku postępowania wyjaśniającego przed wydaniem pierwszej decyzji o ustaleniu wysokości kapitału początkowego. Fakty wynikające z pierwotnie przedłożonych dowodów powinny być przy dołożeniu należytej staranności prawidłowo ocenione, wyjaśnione. Złożone do akt kapitału początkowego dowody nie stały się wówczas podstawą wdrożenia postępowania wyjaśniającego. Oznacza to, że organ rentowy nie dochował należytej staranności przy ocenie tych dowodów, i na skutek błędu, zaniedbania, przeoczenia, czy też nieznamomości przepisów, uznał je za wiarygodne.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, autor apelacji nie wykazał, aby przy dołożeniu należytej staranności, po wyjaśnieniu spornych kwestii, nie mógł dokonać właściwych ustaleń wysokości kapitału początkowego już przed wydaniem poprzedniej decyzji w tej sprawie.

W tej sytuacji należało uznać, że zaskarżona decyzja była wadliwa, gdyż została wydana na wadliwej (art. 114 ust. 1a cyt. ustawy) podstawie prawnej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, te same dowody, które były w dyspozycji organu rentowego przy wydaniu decyzji z dnia 24.04.2007 r. nie mogą być ponownie ocenione i prowadzić do zmiany zaskarżonego wyroku.

Zarzuty apelacji organu rentowego nie zasługują zatem na uwzględnienie i jako bezzasadne podlegają oddaleniu, zgodnie z art. 385 k.p.c.

Na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 12 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 490), Sąd Apelacyjny orzekł o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.